

TERVEZÉS ELMÉLET ÉS MÓDSZERTAN

(BMEGEGE MTGM)

8. előadás

Költségszámítási módszerek

Terméktervező/Géptervező MSc
2012/2013 I. félév

A költségszámítás célja

A költségszámítás célja:

- Az üzemi folyamatok gazdaságosságának folyamatos vizsgálata felmerült költségek, és az előállított teljesítmény összehasonlítása
- A várható költségek meghatározása segít az ajánlati ár kialakításában (Előkalkuláció)
- A tényleges felmerült költségek meghatározása is (utókalkuláció)

A költségszámítás alapkérdései:

- **Milyen** költségek merültek fel?
Költségfajták, Pl. Anyag-, bérköltség (Költség regisztrálás)
- **Hol** keletkeztek költségek?
Költség helyek, pl: Forgácsoló műhely, Értékesítés (Költségelosztás)
- **Mire** költöttünk?
Költségviselők, pl. hajtómű, emelő (Költségelszámolás).

Definíciók:

Költségek:

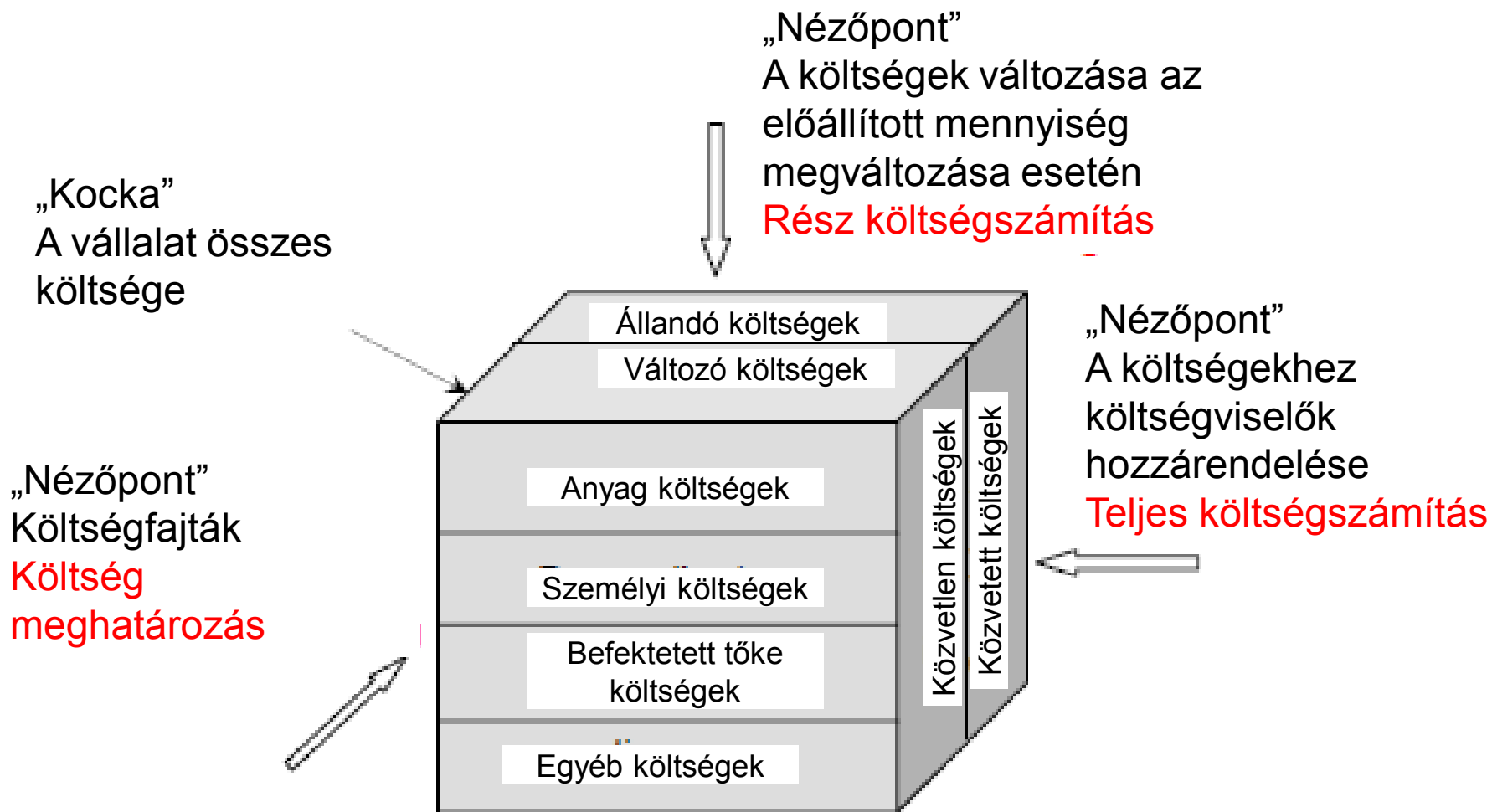
A pénzben kifejezhető értékeket képviselő, és felhasznált termelési erőforrások, külső szolgáltatások, melyek a termékek létrehozását segítették elő

Termelési faktorok:

Ezek a termelési alapanyagok, és segédanyagok, valamint az emberi munka stb...

Leegyszerűsítve: **Költség = Mennyiség (kg, h .....)** * **Érték (€/kg, €/h ...)**

A költségek felosztása

A közvetlen és közvetett költség definíciója

Közvetlen költség: Azok a költségek, amelyek egy **konkrét objektumhoz rendelhető**, vagy egy konkrét alkalmazás során elszámolható.

Ezen legfontosabbak objektumok a költségviselők. Ezek alapján különíthetők el az **anyagköltségek** (alapanyag, kész alkatrészecskék, csomagolási költségek) és **gyártási bérköltségek**

Közvetett költség: Azok a költségek, melyek **nem számolhatóak el egy konkrét objektum terhére**. Ilyenek például az általános fizetések, segéderők, segéd- és üzemanyagok költségei, amortizáció, kamatok

A költséghelyek definiálása:

Költséghely: meghatározott kritérium alapján kiválasztott költségkeletkezési terület, az üzemben belül.
Ezen kritériumok lehetnek funkcionális, rendezési vagy számlázási kritériumok, vagy helyszínek megkülönböztetésén alapuló kritériumok (Részleg, műhely. Gépek, gépcsoportok, különálló munkakörök, munkahelyek)

Általános költséghelyek: épületgondnokság, energiaellátás, ...

Gyártást segítő költséghelyek: javítóműhely, TMK, ...

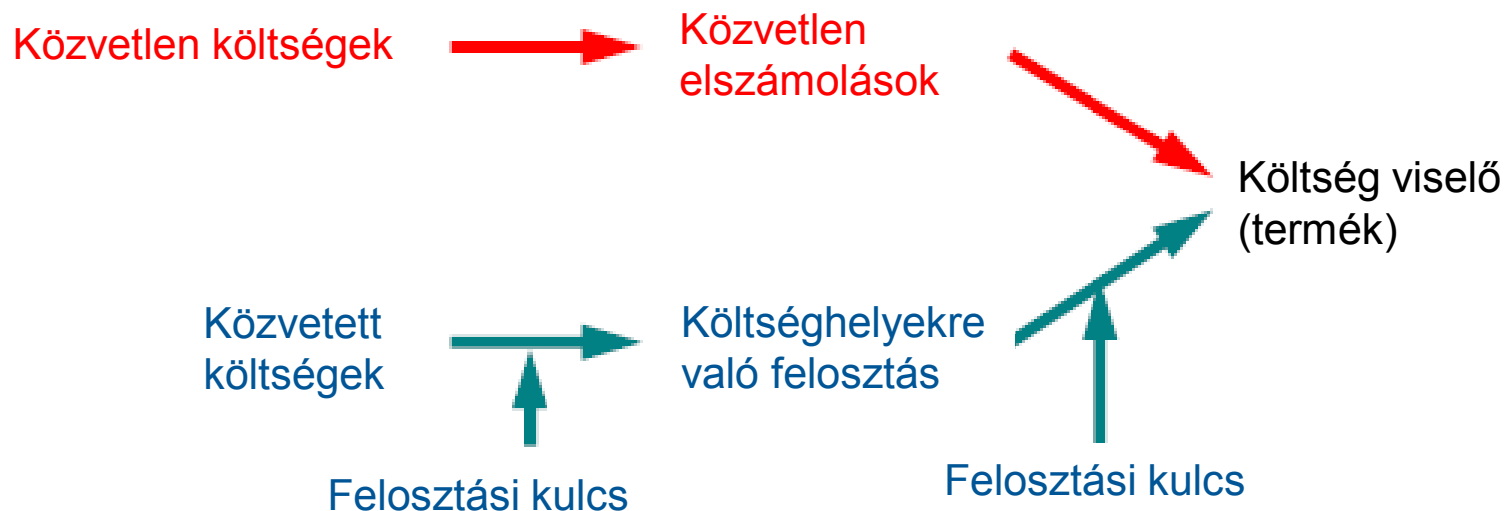
Gyártási költséghelyek: forgácsolás, szerelés, különálló gépek, ...

Anyag-költséghelyek: beszerzés, anyagvizsgálat, raktár, ...

Vezetés költséghelyei: üzletvezetés, cégvezetés, ...

Értékesítési költséghelyek: Értékesítés, Reklám, PR ...

Költségviselők hozzárendelése a közvetlen és a közvetett költségekhez

A felosztási kulcs meghatározása = **Közvetett költségek (pótléktényezők)**
Üzemi elszámolási ívek alapján kerül megállapításra

Pótlékoló kalkuláció:

A közvetett költségeket a közvetlen költségekből számítják, pótlékoló tényező figyelembe vételével

Közvetett költség pótlék tényező: $SKS = xx \% EK$

A költség helyek számítása, üzemi költségelszámolás:

Cél: A közvetett költségek felosztása a költségviselőkre

1. lépés:

- Költség helyek felosztása: Gyártási-, járulékos költség helyek, ...
- A gyártási költség helyeken belül: közvetlen költségek: Anyagköltség, Bérköltség
- Minden költség helyre kell közvetett költség: bér, energia, ...

2 lépés

- A járulékos költség helyeinek átszámítása a gyártási költségekre (fűtés, portaszolgálat...)

3 lépés

- A közvetett költség pótléktényezőjének megállapítása

Ezzel az eljárással a közvetett költségeket, a közvetlen költségekkel vesszük figyelembe

A közvetett költségek pótlékainak meghatározása:

Gyártási közvetett költségek pótléka = $(\text{Gyártási közvetett költség} / \text{Gyártási bérek}) * 100\%$

Anyagok közvetett költs. pótléka = $(\text{Anyag közvetett költség} / \text{Anyag közvetlen költség}) * 100\%$

Adminisztráció közvetett kts. pótléka = $(\text{Adminisztráció közvetett költség} / \text{Előállítási költség}) * 100\%$

Értékesítési közvetett költség pótlék = $(\text{Értékesítési közvetett költség} / \text{Előállítási költség}) * 100\%$

Kalkulációs eljárások

- **Divíziós költség számítás (néha)**

Egységes termékprogram esetén

Összköltség osztva a darabszámmal = Költség/db

speciális formája: **egyenérték tényezős költség számítás**

- **Pótlékoló kalkuláció**

A közvetett költségek közvetlen költségekből való számítása

közvetett költség pótlék : $SKLTS = X\%$ -a az $EKLTS$

- **Összegzett pótlékoló számítás:**

A közvetlen költségek egy fajtájára való átszámítás, az összes közvetett költség egyszerre való figyelembevételével

- **Differenciált pótlékszámítás: (a gépészetben megszokott)**

A különböző közvetlen költségekhez különféle közvetett költségeket pótlékol

Péda a divíziós- és az egyenérték tényezős költségszámításra:

1. Egy sörgyár csak világos sört állít elő:

Költség	1000000 €
Sörmennyiség	1000000 l
Költség/l	1 €/l

2. Egy sörfőzde világos, és barna sört állít elő:

Költség	1000000 €	egyenérték tényező: barna sör költs/világos költs = 1,5
---------	-----------	--

Világos mennyisége 500000 l

*1 = 500000 l-egyenérték

Barna mennyisége 500000 l

*1,5 = 750000 l-egyenérték

1250000 l egyenérték

$1000000 \text{ €} / 1250000 \text{ l} = 0,8 \text{ €/l-egyenérték}$

világos sör: 0,8 €/l

barna sör: $0,8 * 1,5 = 1,2 \text{ €/l}$

Pótlékoló számítás:

Összegzett pótlékszámítás

A közvetlen költségek egy fajtájára való átszámítás, az összes közvetett költség egyszerre való figyelembevételével

pl: Pótlékok csak a közvetlen anyag költségen
Pótlékok csak a közvetlen bér költségen

Hatás:

különféle termékekre nézve „különféle” (néha értelmetlen) eredmények

Példa az összegzett pótlékszámításra:

Közvetlen költségek

pótlékai:	Anyag klts-re	Bér klts-re vonatkoztatva
Önköltség ÖK	1.000.000	1.000.000
Közvetlen költség EK	400.000	100.000
Közvetett költség SK	600.000	900.000
Közvetett költség pótlék SKP	150%	900%

Termékek számítása:

Gépállvány 1 (Anyag EK 2000 Bér EK 1000)

Közvetlen költség EK	2000	1000
Közvetett költség SK	3000	9000
Önköltség ÖK	15000= 5000	10000

Gépállvány 2 (Anyag EK 2000 Bér EK 2000)

Közvetlen költség EK	2000	2000
Közvetett költség SK	3000	18000
Önköltség ÖK	25000= 5000	20000

Az eredmények, az eljárás, és a választott befolyásoló tényezők függvénye

Differenciáló költség számítás:

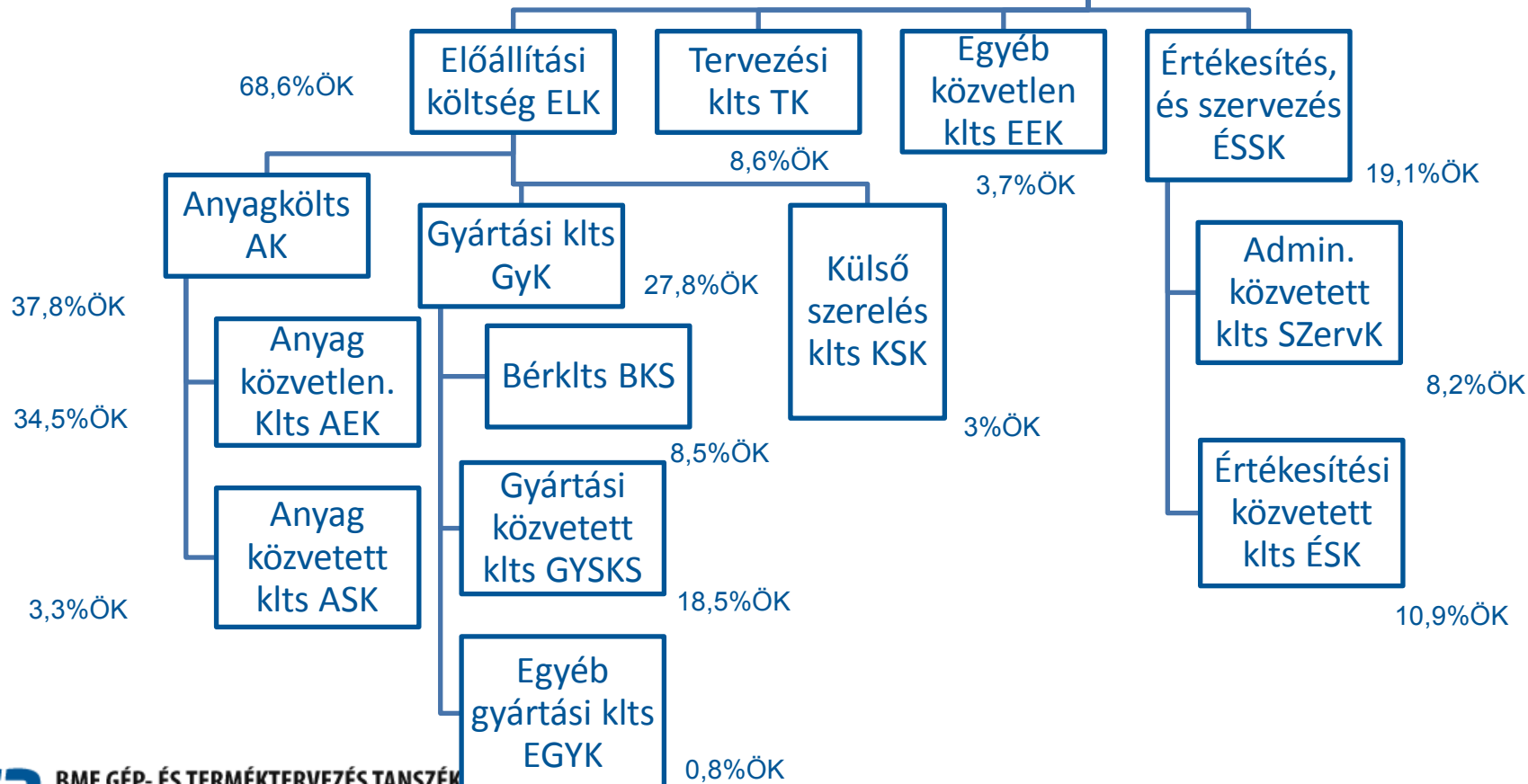
Kalkulált eladási ár

Nyereség/veszteség

Önköltség ÖK

Közvetett költségek összesen:
49,5%

Közvetlen költségek összesen:
50,45%

Differenciáló költségzámítási séma:

	Költség	rövidítés
A tervező felelőssége	Anyag közvetlen költség	AEK
	Anyag közvetett költsége	<u>+ASK</u>
	Anyagköltségek	=AK
	Gyártási közvetlen költség	GYEK
	Gyártás közvetett költsége	<u>+GYSK</u>
	Gyártási költségek	=GYK
	Külső szerelés	<u>+KSK</u>
Előállítás költsége	=ELK	
A fejlesztés költsége	A tervezés, és fejlesztés költsége	+ TK
	Adminisztráció közvetett költsége	+ SZSK
	Értékesítés közvetett költsége	+ ÉSK
	Egyéb közvetlen költségei az értékesítésnek	<u>+EÉEK</u>
Önköltség	=ÖK	
	<u>+ a nyereség, vagy veszteség</u>	

=Kalkulált eladási ár

Példa differenciáló költség számításra (egy keverőburkolat előzetes költségbeclése)

•	Anyag közvetlen költség [kg]		[€/kg]	AEK	
•	Lemezanyag	250	1,00	250	
•	Csőanyag			50	
•	Anyag közvetlen költség				300
•	Anyag közvetett költség (ASK = 10 % * AEK)				+30
•	Anyagköltség (AK= AEK+ASK)				=330
•	Gyártási költség	tr [h]	te [h]	[€/h]	GYK
•	Vágás		0,5	40	20
•	Hegesztés	0,5	2,5	60	180
•	Megmunkálás	0,5	4,5	60	330
•	Festés		0,5	80	40
•	Gyártási költség (GYK=GYEK+GYSK):				+570
•	Előállítási költség (ELK=AK+GYK):				=900
•	Tervezési- és fejlesztési költség (TK=10 % * ELK)				+90
•	Kezelési- és szállítási költség (SZSK=25 % * ELK)				+225
•	Önköltség (ÖK)				=1.215
•	Eladási ár				1.600
	Nyereség 22 % -a az eladási árnak				385
					Nyereség

A differenciáló pótlékszámítás hátrányai:

- Mennyiségi probléma sok alkatrész, sok megmunkálási lépés
pl: SZGK: 10000 alkatrész*X megmunkálás
- „Időpont”
  - Az utókalkuláció csak „szorgalmi” feladat
  - Előkalkuláció: Ki mondja meg a konstrukció előtt, hogy miből mennyit?
- A költségeket elhomályosítják a pótlékok

Folyamatköltség számítás:

Bereich	Produktentstehungsprozess/Teilprozess	Bezugsgröße (Kostentreiber)	Kostensatz
indirekt produktiver Bereich 	Auftrag einholen Zeichnung anfertigen Material bestellen Fertigungsablauf planen	Anzahl Aufträge Anzahl Zeichnungen Anzahl Positionen Anzahl der geplanten Arbeitsgänge	Kosten / Auftrag Kosten / Zeichnung Kosten / Position Kosten / geplantem Arbeitsgang
direkt produktiver Bereich 	Material	Gewicht	Kosten / Gewichtseinheit
	Drehen Bohren Verzahnung fräsen	Fertigungszeit Fertigungszeit Fertigungszeit	Kosten / Fertigungszeiteinheit " "
	Wärmebehandeln	Behandlungszeit	Kosten / Behandlungszeiteinheit
	Sandstrahlen Bohrung schleifen Verzahnung schleifen	Fertigungszeit Fertigungszeit Fertigungszeit	Kosten / Fertigungszeiteinheit " "
indirekt produktiver Bereich 	Ausliefern Rechnung ausstellen Zahlungseingang verbuchen	Anzahl Positionen Anzahl Positionen Anzahl Buchungsvorgänge	Kosten / Position Kosten / Position Kosten / Buchungsvorgang

A közvetett költség pótlékok helyett a közvetetten kapcsolódó területeket a folyamaton keresztül költséghordozókkal számolunk

Önköltség → Eladási ár

- Az árak többnyire függetlenek a költségektől
- Az árak meghatározására a fenti módszer csak lehetőség (önköltség+nyereség)
- Fontosabb: Mennyit hajlandó a vevő fizetni?
Ez függ a piaci ártól, és a versenytársaktól
- Vállalati stratégia: Új piaci szegmens stb.
- Hosszútávon az árak az önköltséget fedeznie kell!!!

Részköltségek:

- Miért nem elegendő a teljes költség számítás?
- Példa: Egy berendezést egyaránt megvehetünk, vagy előállíthatunk

A legyártás önköltsége: 10 000 €

Vételár: 7 000 €

Vásárolni? Vagy legyártani?

1. Az üzem nincs teljesen kihasználva

2. Részköltség számítás:

Önköltség: $10000\text{€} = 5000\text{€ változó} + 5000\text{€ fix költség}$

→ **Gyártsuk magunk!**

A vásárlásnál felmerülnek a következő költségek:

$7000\text{€ (változó költs.)} + 5000\text{€ (fix költség)} = 12000\text{€}$

Miért szükséges a rész költség számítás:

Gyártsuk magunk, vagy vásároljuk?

- A döntést nem csak a költségek alapozzák meg!
(kapacitás, határidő, szabadalom, know how, politika...költségek)
- Magunk, vagy mások fejlesszenek?
- Van - e rá elegendő kapacitásunk?
- Kapacitásunk csak 1 termékre van. Akkor az A terméket, vagy a B terméket gyártsuk?
- Szükséges a gyártáshoz befektetés?
A gyártási technológia megválasztása

Az állandó-, és változó költségek definíciója:

Állandó költségek: Ezeknek a költségeknek mértéke független egy jól definiálható költségbefolyásoló tényezőtől.

Változó költségek: Ezeknek a költségeknek mértéke függ egy jól definiálható költségbefolyásoló tényezőtől.

Költségbefolyásoló tényezők lehetnek:

foglalkoztatottság, szerződött mennyiség, rendelési mennyiség, a tervezési- és elszámolási periódus hossza

Fontosabb változó költségfajták:

Anyag közvetlen költsége, vagy gyártási bérköltség

A vizsgált időtartam: Túl rövid távon, szinte minden költség állandó

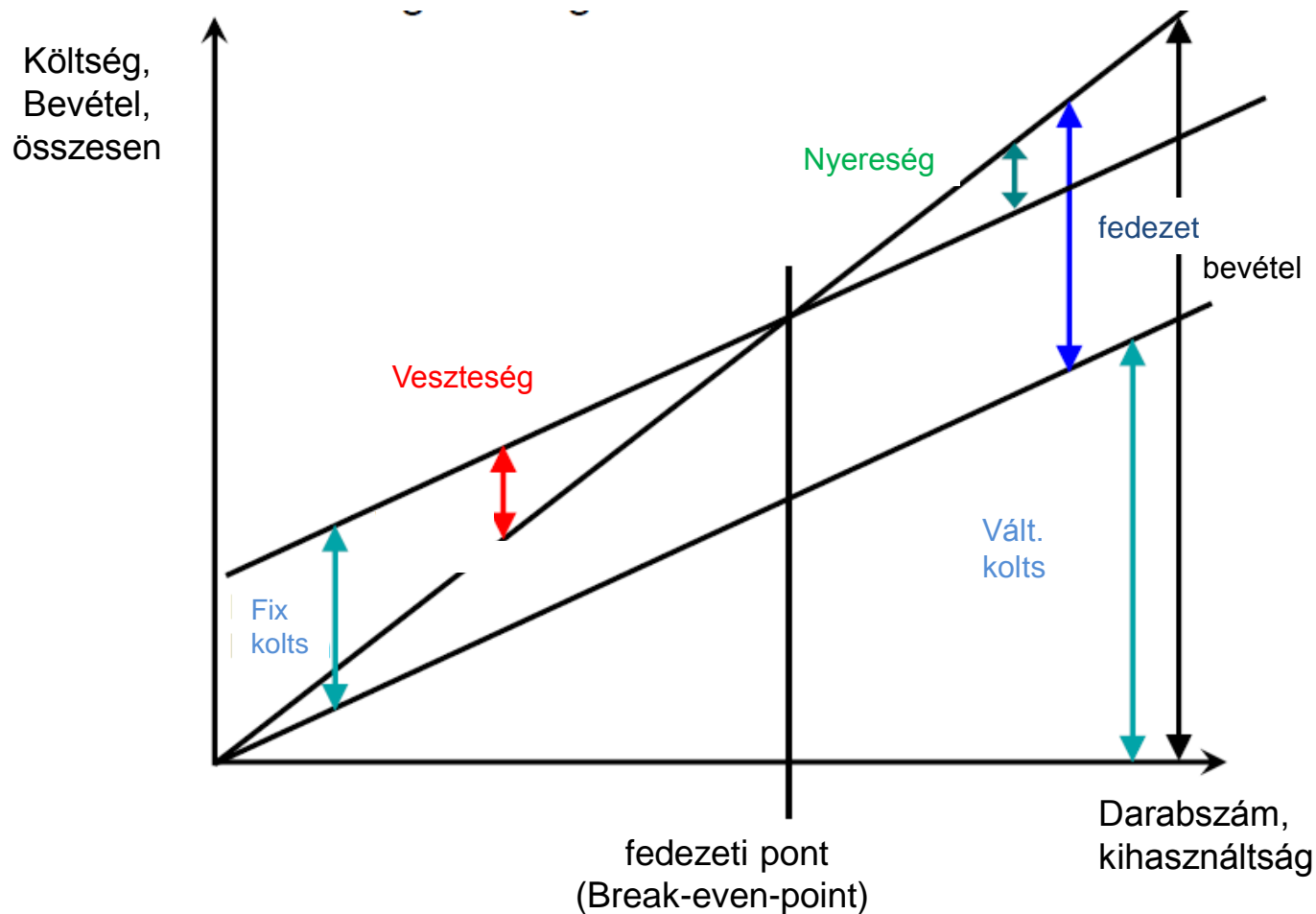
Túl hosszú távon minden költség változó

Általában ez a periódus $\frac{1}{4}$ és 1 év közé tehető!!

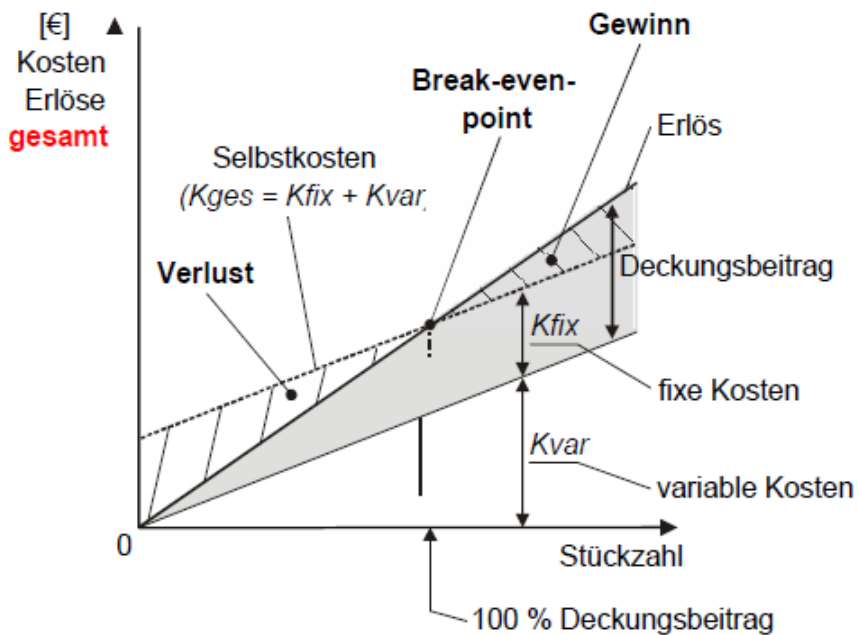
Közvetlen költségek általában változó költségeknek, míg a közvetett költségek állandó és változó költségeknek tekinthetők.

Fedezet számítás:

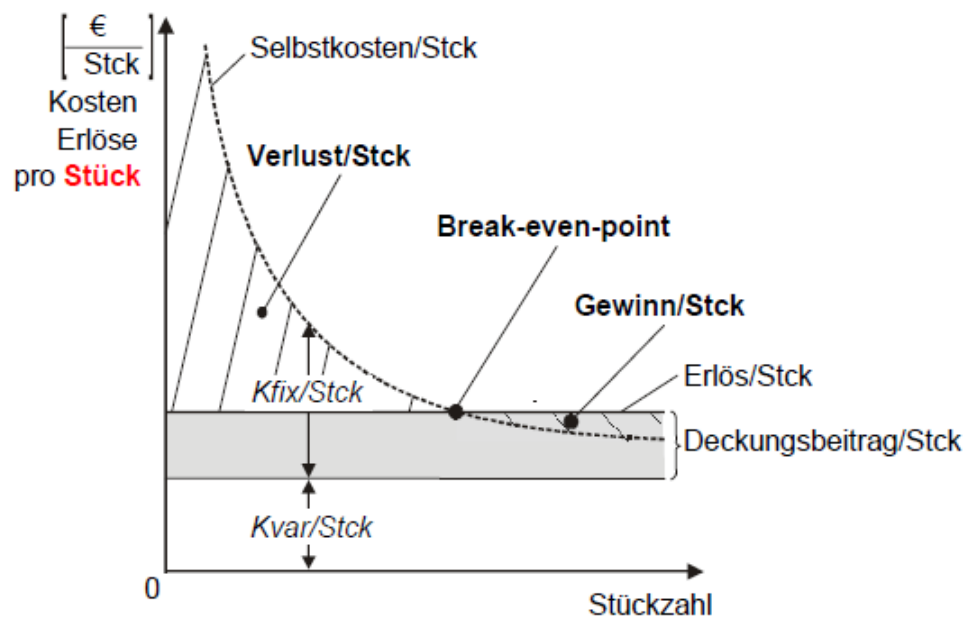
Nyereségingadozási görbe:
Fedezet = bevétel – változó költség

Fedezet számítása:

Teljes költség, bevétel

Költségek, bevételek a darabszám függvényében

Fedezet számítás megállapításai:

- A darabszámot, illetve a kihasználtságot meg kell növelni!
- Bevételeket növelni, a fix és a változó költségeket csökkenteni kell
- A megrendeléseknél a nagyobb megtérülésre kell törekedni
- Oda kell figyelni a változó, vagyis a döntésfüggő költségekre
- Rövid távon, vagy a termelési program egyes részei esetében, stratégiai okokból lehetőség van a termékeket önköltségi ár alatt eladni.
- Ha az árak meghaladják a változó költséget, akkor az mindig fedezetet biztosít.

Fedezet számítás:

„párhuzamos számítás”

A pótlékoló kalkulációnál a változó és a fix költségeket egyidejűleg számítottuk.

	változó költs +	fixkölts.	Össz
AEK=10 kg * 2 €/kg =	20,00 €		20,00 €
+ASK (változó=5%,fix=5%)	1,00 €	1,00 €	2,00 €
=AK	21,00 €	1,00 €	22,00 €
+GYK (1 h munkaidő, helyköltség vált 50 €/h, fix 20€/h)	50,00 €	20,00 €	70,00 €
=ELK	71,00 €	21,00 €	92 €

A keverőburkolat utólagos költség számítása (előzetes árak zárójelben)

•	Anyag közvetlen költség	[kg]	[€/kg]	AEK	
•	Lemezanyag	(250)260	1,00	260	
•	Csőanyag			50	90
•	Anyag közvetlen költség			(300)	350 AEK
•	Anyag közvetett költség (ASK = 10 % * AEK)			(30)	35 + ASK
•	Anyagköltség(AEK+ASK)			(330)	385 = AK
•	Gyártási költség	tr [h]	te [h]	[€/h]	GYK
•	Vágás		0,5	40	20
•	Hegesztés	0,5	(2,5)3,0	60	225
•	Megmunkálás	0,5	(4,5)5,0	60	330
•	Festés		0,5	80	40
•	Gyártási költség:			(570)	615 + GYK
•	Előállítási költség (AK+GYK)			(900)	1000 = ELK
•	Tervezési- és fejlesztési költség (10 % * HK)			(90)	100 + TK
•	Kezelési- és szállítási költség (25 % * HK)			(225)	250 + SZSK
•	Önköltség			(1.215)	1350 = ÖK
•	Eladási ár				1.600 Ár
	Nyereség 22 % -a az eladási árnak			(385)	250 Nyereség

Folyamatköltség kalkuláció:

• Anyag közvetlen költség				350 €	
• Anyag közvetett költség	<i>t [h]</i>	<i>[€/h]</i>	<i>ASK</i>		
• megrendelés	0,6	50	30		
• Termékátvétel	0,6	50	30	60	
• Anyagköltség:				410	
Gyártási költség				615	
• Előállítási költség:				1.025	
• Fejlesztés, tervezés	<i>t [h]</i>	<i>[€/h]</i>	<i>ELK</i>		
• Utazás,tervezés	17,2	50	960	960	
• Szervezési, értékesítési költség					
• Szerződés, számlázás stb	6,0	50	300	300	
• Önköltség				2285	= ÖK
• Eladási ár				1.600	Ár
• Nyereség 22 % -a az eladási árnak				-685	Veszteség!

Folyamatköltség kalkuláció:

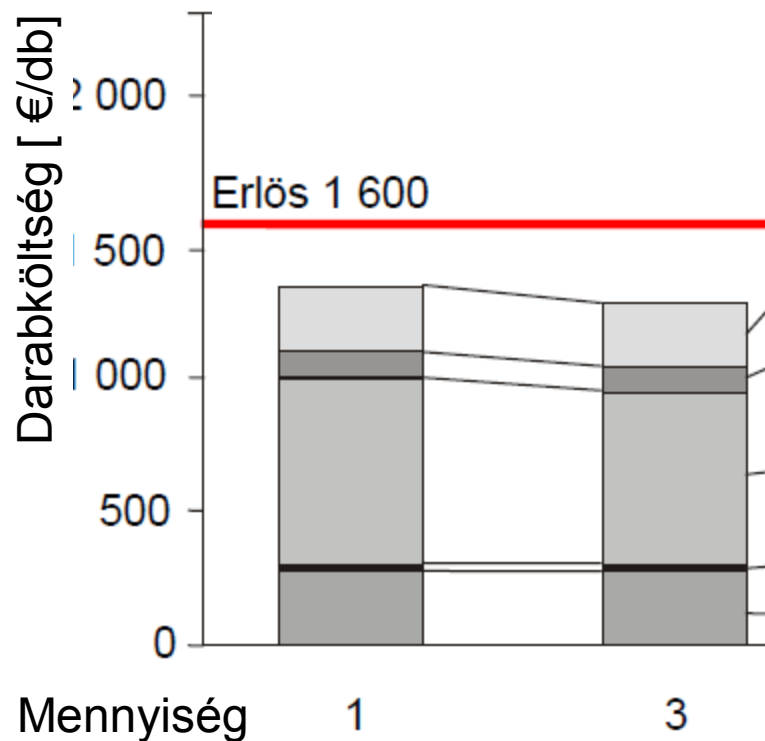
A keverőburkolat költség számítása

Folyamatkalkulációval való szám

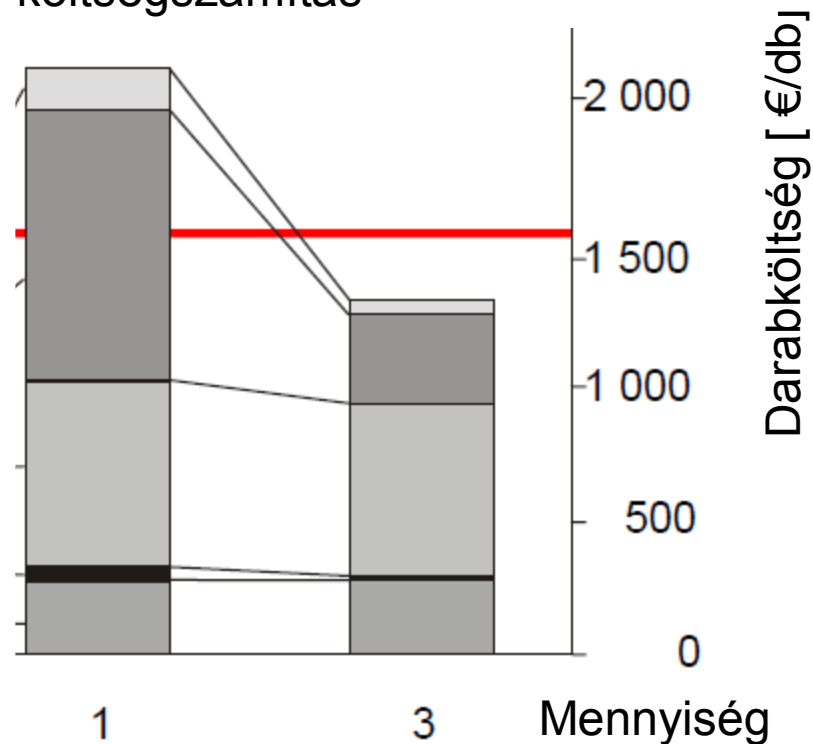
Mennyiség	Diff. pótlékoló kalkuláció		Folyamatkalkulációval való szám	
	1 db	1 db (3 db-os széria esetén)	1 db	1 db (3 db-os széria esetén)
AEK	350	350	350	350
+ASK	35	35	60	20
=AK	385	385	410	370
GYKV	60	20	60	20
+GYBK	555	555	555	555
=GYK	615	575	615	575
=ELK	1.000	960	1.025	945
+ ERLK	100	96	960	320
+FSZK	250	240	300	100
=ÖK	1.350	1.296	2.285	1.365
Bevétel	1.600	1.600	1.600	1.600
Nyereség/veszteség	250	304	-685	235

A keverőburkolat költség számítása

Differenciáló pótlékkal történő kalkuláció

Folyamatkalkulációval végzett költség számítás

A pótlékoló kalkuláció hátrányai:

- Egyszerű, szabványosított termékekre túl magas árat számít (eredmény: kevés megbízás).
Különleges, egyedi konstrukcióra túl alacsony árat számít(több megrendelés, de lehet veszteséges)
- Ha egyedi darab, vagy kisszériás a gyártás, a széria költségéből csupán kevés takarítható meg.
- Erősen leegyszerűsített számítási módszerek (súlyköltség kalkuláció), gyakran vezethetnek tévedésekhez (nagyságrendi eltérés is előfordulhat).
- A hatások torzítása (darabszám, méret, komplexitás, és újdonság) gyakran kihathat az eladásra (nyereség helyett veszteség).

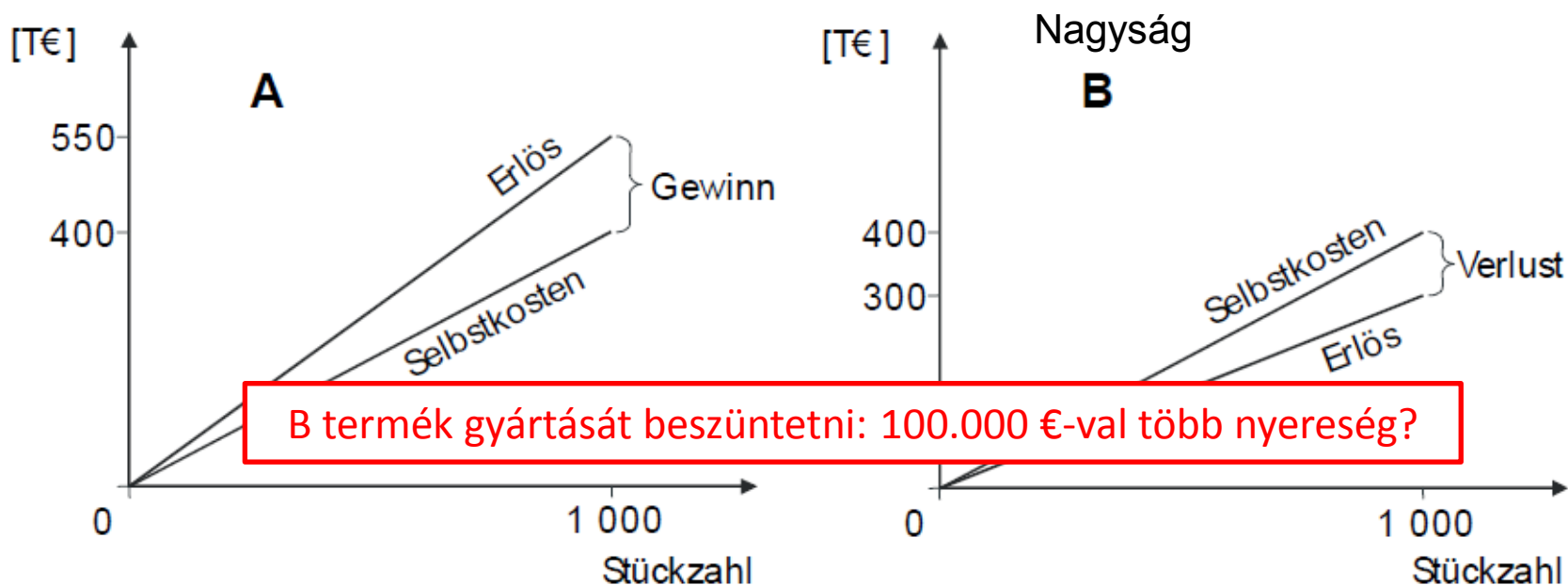
Példa a teljes költség és a fedezet számítására

Feltevések:

- A vállalat 1.000 db-os szériában gyárt terméket
  - 1.000 A (bevétel 550 €/h) und
  - 1.000 B (bevétel 300 €/h)
- Összegzett pótlékos kalkuláció
- Közvetett költség pótlék tényező: 300%
- Változó költségek = közvetlen költség + $\frac{1}{3}$ * közvetett költségek
- A fixköltségek állandók

Teljes költségszámítás A és B termékekre

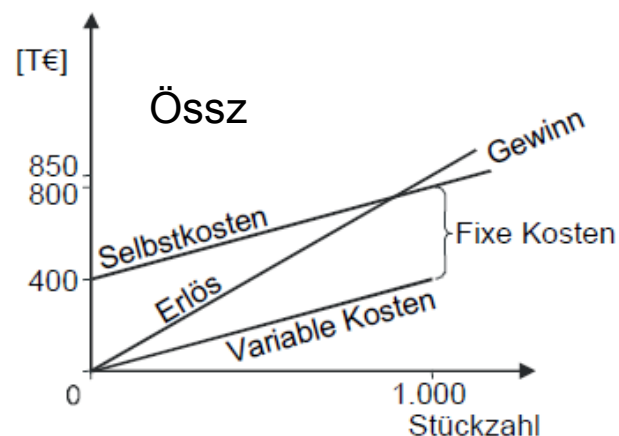
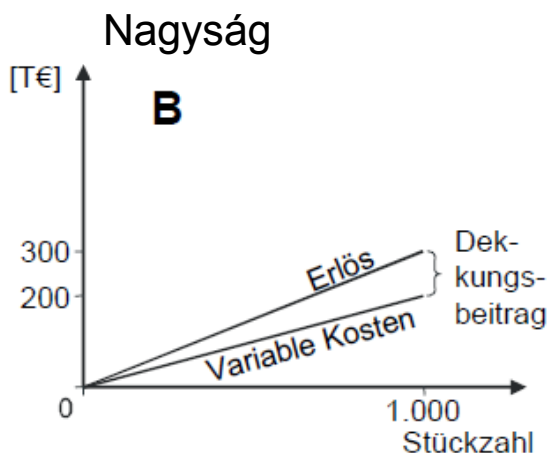
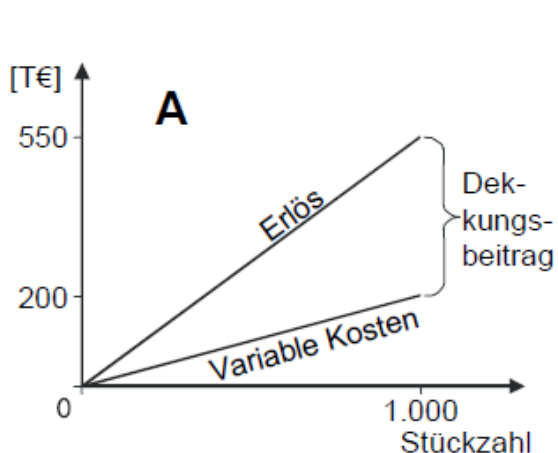
Termék	A	B	Össz
Darab	1.000	1.000	
Bevétel	550.000 €	300.000 €	850.000 €
Közvetlen költség	100.000 €	100.000 €	200.000 €
Közvetett költség (300 % * GKZ)	+ 300.000 €	+ 300.000 €	+ 600.000 €
Önköltség	= 400.000 €	= 400.000 €	= 800.000 €
Nyereség	150.000 €	-100.000 €	50.000 €

B termék gyártását beszüntetni: 100.000 €-val több nyereség?

Részki költség számítás A és B termékekre

Termék	A	B	Össz
Darab	1.000	1.000	
Bevétel	550.000 €	300.000 €	850.000 €
Vált. Költség (közvetlen+1/3 *Közvetett)	- 200.000 €	- 200.000 €	- 400.000 €
Fedezet	= 350.000 €	= 100.000 €	= 450.000 €
Fixköltség			- 400.000 €
Nyereség			= 50.000 €

Ténylegesen B termék gyártásának beszüntetésekor 50 000 € veszteség adódna!

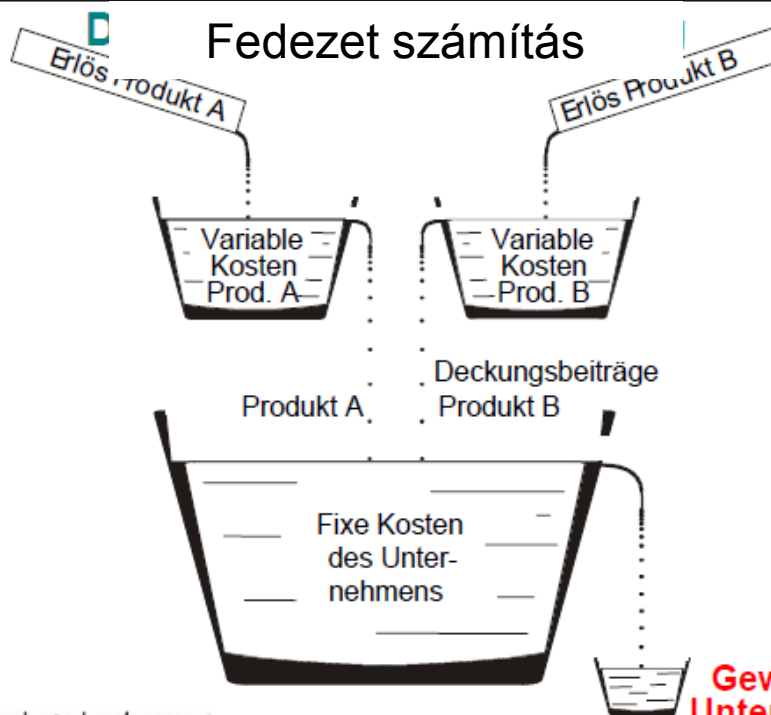
A költség számítási módok szemléltetése

Teljes költség szám.

Gewinn Produkt A

Fedezet számítás

Gewinn des Unternehmens

Többletmegrendelés, 100 db. B termékre

+ 100 db. B termék rendelése esetén	A	B	Gesamt
Darab	1.000	1.100	
Bevétel	550.00 +	330.000	880.000
Vált. Költség (közvetlen+1/3 *Közvetett)	200.00 +	220.000	- 420.000
fedezet	350.00 +	110.000	= 460.000
Fixköltség			- 400.000
Nyereség			60.000

Minden változó költség feletti bevétel ebben az esetben nyereséghez vezet!

Erősen leegyszerűsített példa!

Az az érv, hogy a termék biztosít „egy kevés” fedezetet, kevés a rossz termékek piacon tartására!